

Høringsnotat

Regionale planer for Østfold 2025 - 2028

Uttalelse fra Indre Østfold kommune

Beskrivelse av planforslagene

De tre nye planene skal erstatte 12 gjeldende regionale planer, inkludert fylkesplanen Østfold mot 2050. Omfanget av planretningslinjer reduseres betraktelig. Til forskjell fra føringene i Østfold mot 2050 legger planforslaget mer vekt på krav til prosess, kunnskapsgrunnlag og dokumentasjon enn detaljerte krav til utforming. I planforslaget styrkes også samarbeid som metode og gjennomføring / iverksetting av planen, gjennom tiltak med kommuner, statlige myndigheter og andre relevante aktører.

Målene

Tidsperspektivet for måloppnåelse i Viken er 2030. I Østfoldplanen er tidsperspektivet for hovedmålene flyttet til 2040. Det forutsettes at ambisjonsnivået ikke er senket med denne endringen, og at Østfoldsamfunnet jobber på en god måte med utfordringene for å oppnå målene raskest mulig.

Klimamål

I høringsforslaget til regional plan er det kun dette målet som omhandler klimagasskutt:

- *Klimagassutslippene i Østfold er redusert med 60% innen 2030 og 80 % innen 2040.*

Det påpekes at klimamålet i delmål 1 mangler referanseår. Kommunen anbefaler at fylkeskommunen retter dette opp og benytter seg av 2016 som referanseår, i tråd med Klima Østfold-samarbeidet som beskrevet under.

Indre Østfold kommune viser til prosessen i Klima Østfold-nettverket i årene rundt 2020 hvor det ble utarbeidet et felles grunnlag for de fleste kommunene og fylkeskommunen for individuelle klimaplaner. Et faglig viktig konsept i disse var at alle utformet klimamål med samme struktur, *samme referanseår*, samme intensjon og samme faglige rammeverk. Nå går høringsforslaget til regional plan vekk ifra det man i Klima Østfold-sammenheng ofte har kalt 3 hovedmål om klima. Vi anmoder om at regional plan innfører de tre klimamålene i tråd med Klima Østfold-samarbeidets utforming. Fylkeskommunen er vertskap for Klima Østfold og det er et viktig signal for kommunene at fylkeskommunen står fast ved arbeidet som ble lagt ned i fellesskap. Referanseåret for disse tre målene er 2016.

Målene fylkeskommunen og de øvrige Østfoldkommunene fremarbeidet gjennom Klima Østfold er følgende:

1. *Innen 2030 skal klimagassutslippene i X være redusert med minst y % sammenlignet med 2016.*
2. *X skal bidra til at Østfold-regionen oppnår netto null CO₂-utslipp innen 2050 ved både kraftig å redusere utslippene og øke CO₂-fangst i X (Innen 2050 skal det ikke slippes ut mer klimagasser i X enn det bindes (netto null))*
3. *For å bidra til det globale lavutslippssamfunnet innen 2050 skal X-samfunnet øke ressurseffektiviteten (/ redusere forbruk) og redusere klimafotavtrykket fra varer og tjenester vi kjøper.*

Selv om klimamål 2 og 3 har 2050 som horisont, må arbeidet med klimatiltakene være i gang i hele planperioden. Dersom utelukkelsen av de to siste målene er begrunnet i bekymring for et stort antallet delmål, er det verdt å minne om at fylkeskommunen nå går vekk fra en hel rekke temaplaner. Med en bredde i fag bør det være overkommelig også å håndtere en bredde av delmål. Disse er jo gjerne de mest konkrete, og dermed retningsgivende, sammenliknet med de fem overordnede utviklingsmålene.

Delmål 4 åpner i praksis for ytterligere 15 år med forbruk av areal. For eksempel med delmål 4 «innen 2040 har fylket nærmet seg natur- og arealnøytralitet». Delmål 6: «Dyrket og dyrkbar mark i Østfold blir ikke omdisponert» (- i 2040). Samtidig er tidsperspektivet fram mot 2030 opprettholdt for mål 8 og 9.

Delmålene 12, 13 og 15 fremstår noe vage og uambisiøse. De bør kvantifiseres tilsvarende som for delmål 10 og 17.

Hvordan nå målene?

Det er et tydelig behov for politisk forankring for denne planen, med særlig henvisning til kommunenes avgjørende rolle i arealpolitikken.

Det er lagt et godt grunnlag for måloppnåelse i planen. Det er gitt overordnede og forutsigbare rammer. Planen gir et godt grunnlag for et styrket samspill, med samarbeid og dialog på tvers.

Regional plan for økt livskvalitet, deltakelse og likeverd

Den regionale planen fremstår som et godt gjennomarbeidet dokument, som på en god måte ivaretar sosiale hensyn i sine temaer og strategier, samt i handlingsprogrammet. Planen bygger på oppdatert kunnskap og bred forståelse for utfordringene Østfoldsamfunnet står overfor, og skisserer tiltak som er egnet til å løse disse. Det er i tillegg gode sammenhenger mellom de tre regionale planene, som sammen utgjør en helhetlig strategisk retning for utviklingsarbeidet i Østfold.

Tema 1: Levekår

Strategi 1.1: Redusere sosial ulikhet i helse

Partnerskap for folkehelse i Østfold, folkehelseundersøkelser, fagrådet om sosial ulikhet i helse og samarbeid om analyser med fylkeskommunen er en videreføring av eksisterende tiltak. En utvidelse av disse vil kreve mer ressurser fra kommunene og støttes ikke.

Det er begrensede erfaringer med bruk av fagrådet, men kommunestyret ser at det kan være en verdifull av arena for samarbeid mellom akademien, fylkeskommunen og kommunene. Tiltak 1.1.4 beskriver at fagrådet tilbyr veiledning og kompetanseheving innen sosial ulikhet i helse. I tiltaket fremstår det som om dette kun har nytteverdi for kommunene og fylkeskommunen. Vi anser det vel så viktig at akademien får innsikt i kommunenes utfordringer, tiltak og tjenesteutvikling. Kommunene har inngående kjennskap og erfaring til praksisfeltet, og kunnskap herfra er viktig for at fagrådet skal øke sin kompetanse og treffe med sin veiledning.

Det er fylkeskommunen som bør ta et hovedansvar for å videreutvikle effektive verktøy og rutiner for vurdering av konsekvenser for sosial bærekraft. Erfaringsdeling og samarbeid med kommunene er imidlertid viktig for å treffe med tiltak 1.1.3. Deling av erfaringer vil gi økt innsikt, og effektive verktøy og rutiner kan synliggjøre konsekvensene av politiske og administrative beslutninger. Dette kan i større grad sette aktørene i stand til å ta gode, informerte og kunnskapsbaserte valg. Kommunen har behov for mer kunnskap om hvordan våre valg påvirker ulike deler av befolkningen, og vi støtter derfor dette tiltaket.

Strategi 1.2: Sikre gode oppvekstsvilkår for alle barn og unge

Det er nyttig at skolene får støtte i oppdraget med å utvikle seg som en nærmiljøarena.

Program for folkehelsearbeid i kommunene har vært svært viktig for mye av utviklingsarbeidet på oppvekstsektoren i Indre Østfold. Tiltak 1.2.2 støttes derfor. For Indre Østfold henger tiltak 1.2.4 tett sammen med tiltak 1.2.2.

Absolutt-programmet kan gi et løft dersom det er godt forankret i både administrasjon, politikk og eventuelle frivillige aktører. Det krever en forpliktelse til fast deltakelse på samlinger, god koordinering av deltakere og framdrift, samt beslutningsdyktighet på tiltak. Hvis ikke blir det i beste fall interessante samlinger hvor man får innblikk i hva andre kommuner jobber med, i verste fall blir det ikke en gang det. Tiltak 1.2.3 kan være aktuelt for enkelte kommuner, men bør ikke være noe som forventes av alle kommuner i Østfold.

Strategi 1.3: Skape sosialt bærekraftige lokalsamfunn og trygge og gode bomiljø

Arenaer for å samarbeide tvers av fag og forvaltningsnivåer er viktig for at kommunen skal bli i stand til å jobbe helhetlig for å sikre en sosialt bærekraftig samfunnsutvikling. Intensjonen med strategien og tiltakene (1.3.1, 1.3.4, 1.3.6) er en tilnærming som vi ser behov for og dermed støtter. Indre Østfold kommune startet arbeidet med områdesatsing i 2024. Det er opprettet et nettverk med de øvrige områdesatsingskommunene i Østfold og fylkeskommunen med tanke på erfaringsdeling, evaluering og hva satsingene vil gjøre for Østfold som region.

Kommunenes arbeid med innsatsområdene i Bo trygt hjemme-reformen vil ha stor betydning for å bidra til at eldre kan bo lenger hjemme og utsette behovet for helse- og omsorgstjenester. Arenaer for å dele gode eksempler og erfaringer i fylket, kan være nyttig i dette arbeidet.

Strategi 1.4: Fremme grønn omstilling og klima- og miljøvennlige liv for alle

Planforslaget:

Strategien vektlegger i stor grad den sosiale dimensjonen, i den forstand at alle ikke har forutsetninger for å ta klimasmarte valg på bakgrunn av økonomisk situasjon. Dette fokuset finner vi ikke igjen i tiltaket i handlingsprogrammet. Kommunen savner et søkelys på de praktiske ulempene ved å velge bærekraftige løsninger. Å ta klimavennlige valg i hverdagen kan være både tidkrevende og upraktisk. Det kan kreve ekstra innsats og også ulemper. Eksempler på dette finner man innen forbruksvaner, reisevaner og kosthold. Å etablere og opprettholde en kjøkkenhage er både tidkrevende og kostbart. Å velge å handle brukte klær fremfor nye krever tid, tålmodighet og fleksibilitet. Å reise mer kollektivt, sykle eller gå i stedet for å kjøre fordrer gang- og sykkelstier og fotgjengerfelt der folk faktisk går/sykler, og tilgjengelig kollektivtrafikk med *regelmessige* avganger. Nedlegging av bussruter for pendlere og reduksjon av øvrig rutetilbud bidrar til det motsatte. Kommunen ser ikke at dette adresseres i verken planforslaget eller handlingsprogrammet. Å håndtere disse utfordringene vil helt klart være en del av omstillingsarbeidet som må til mot nullutslippssamfunnet og burde være en del av handlingsprogrammet.

Planforslaget henviser til behovet for å redusere matsvinn, men det synes ikke å være tiltak knyttet til dette i handlingsprogrammet for strategi 1.4.

Det bør innarbeides et nytt kulepunkt: «Legge til rette for at barn og unge i fylket lærer og ser nytten av å dyrke sine egne grønnsaker, både for beredskap og for å kjenne på den gleden det *kan gi* å se at det vokser og gror»

Handlingsprogrammet:

Mål 1.4.1: Vi savner konkretisering i målet. Hvordan skal fylkeskommunen gå frem for å gi rådgivning og tips til innbyggerne?

Mål 2.8.3/1.4.2: Konkret og tydelig tiltak. Støttes.

Mål 3.22.3/1.4.3: Hvordan, konkret, bidrar det beskrevne tiltaket til å etablere delingsløsninger for mobilitet? Ordet «deling» nevnes ikke i beskrivelsen av tiltaket, og det

fremstår uklart hvordan fylkeskommunen skal etablere delingsløsninger for mobilitet.

Tema 2: Deltakelse

Strategi 1.5: Et mer inkluderende arbeidsliv for økt livskvalitet og bedre levekår

Tiltakene som er beskrevet i regional plan for kompetanse og verdiskaping (2.5.1 og 2.5.2) henger tydelig sammen med strategien. Vi støtter tiltakene, da et mer inkluderende arbeidsliv er helt avgjørende for å motvirke utenforskap og bedre levekårene. Vi støtter at fylkeskommunen tar et hovedansvar for «Krafttak Østfold».

Kommunestyret deler bekymringen rundt det unge utenforskapet. Ungdommenes utfordringer er gjerne sammensatte, og det vil kreve samhandling fra flere tjenesteytere for å finne gode løsninger. For at Nav skal lykkes med Ungdomsgarantien vil samhandlingen med blant annet fylkeskommunen være avgjørende, og fokus på det å finne helhetlige løsninger. Videre ser Nav et uutnyttet potensial i å kvalifisere og rekruttere flyktninger eller andre med språkutfordringer. Vi støtter særlig tiltakene rettet mot denne gruppen.

Strategi 1.6: Øke representasjon og bredere deltakelse i demokratiske prosesser og beslutninger

Tiltak 1.6.1 støttes. Behov for bevisstgjøring av hvor og hvordan særlig unge og innbyggere med minoritetsbakgrunn kan påvirke samfunnet ved deltakelse i ulike verv og ved å benytte seg av stemmeretten sin. Hvordan ønsker disse gruppene selv å jobbe for å påvirke?

Tiltak 1.6.2 støttes. Innbyggertorg og bibliotek samarbeider med historielag og andre lokale aktører om formidling av kulturarv og historie. Bibliotekloven: Bibliotekene er arena for offentlig samtale og debatt.

Tiltak 1.6.2 støttes. Indre Østfold kommunes satsing på Fortene samsvarer i høy grad med dette tiltaket hvor historien til fortene brukes for å også belyse dagens samfunnsforhold. Fortene er en naturlig aktør inn i fylkeskommunens satsning og burde nevnes.

Tiltak 1.6.3 støttes.

Strategi 1.7: Styrke mangfold og deltakelse i frivillig aktivitet

Tiltak 1.7.2 støttes.

Strategi 1.8: Sikre alle tilgang til å skape, utøve, oppleve og delta gjennom et bredt spekter av kulturuttrykk

Strategi 1.8 beskriver på en god måte kunst- og kulturlivets betydning for deltagelse, inkludering og samfunnsutvikling. I strategiene vektlegges det at kunst og kultur skal legges til rette for grupper som i liten grad deltar i dag, at økonomi ikke skal være et hinder og at kunst- og kulturarenaer skal være universelt utformet. Dette fokuset finner man i liten grad igjen i handlingsdelen. Det etterlyses tydeligere formuleringer og fokus på dette også her.

Strategi 1.9: Skape kultur for økt fysisk aktivitet i hverdagen

Strategien tar opp i seg det meste som skal til for å legge til rette for fysisk aktivitet for alle, uavhengig av økonomi og fysiske forutsetninger.

Det savnes imidlertid strategier for dialog mellom aktører innen idrett og friluftsliv.

Regional plan for kompetanse og verdiskaping

Tema 1: Arbeid, inkludering og kompetanse

Strategi 2.1: Samsvar mellom tilbud og etterspørsel etter kompetanse

Kommunestyret støtter at det er behov for å kartlegge kompetansebehovet på kort og lang sikt. Det vil være avgjørende for arbeid med kvalifisering i Nav og møte fremtidens arbeidsmarked. Strategien tar opp i seg parter som sitter på god informasjon, og det er nødvendig å innhente informasjon på tvers for å få et mer fullstendig bilde.

Under 2.1.3 bør det legges til at det bør jobbes for å sikre Kalnes videregående skole med spisskompetanse innen landbruksfag, og hvor det etableres et varig skogfaglig tilbud.

Strategi 2.2: Styrke arbeidslivet som arena for kompetanseutvikling

Det er fint at strategien setter ord på det at arbeidstakere med kort eller ingen formell utdanning får færre muligheter og tilbud om kompetansepåfyll gjennom arbeidslivet enn arbeidstakere med lang formell utdanning. Strategien tar også opp i seg dette med kompetanseheving i små og mellomstore bedrifter. Dette gjør disse arbeidstakerne mer sårbare i et arbeidsmarked som er presset og i omstilling. Hvor vidt en arbeidstaker har fått nødvendig kvalifisering gjennom et arbeidsliv/arbeidsforhold, vil kunne være helt avgjørende for om en trenger bistand fra Nav eller hva slags bistand en trenger ved f.eks. arbeidsledighet.

Strategi 2.3: Fleksible og tilpassede kompetansetilbud for læring gjennom hele livet

Kommunestyret er positive til at det ses på muligheter for fleksible og tilpassede kompetansetilbud, at en ser på dimensjonering av antall studieplasser. Videre ser kommunestyret et uutnyttet potensial i å kvalifisere og rekruttere flyktninger eller andre med har språkutfordringer og støtter særlig tiltakene rettet mot denne gruppen.

Strategi 2.4: Flere elever og studenter skal fullføre og bestå utdanning

Fokus på gjennomføring av videregående utdanning er helt nødvendig, det er særlig bra at strategien peker på innsats rundt de sårbare overgangene. Frafallet fra videregående skole bekymrer, og det må ses på gode tiltak og tilbud for å redusere dette frafallet, og vi skulle gjerne ønsket oss flere og mer konkrete strategier særlig mot gutter i videregående alder hvor foreldres utdanningsgrad er grunnskole eller lavere.

Strategi 2.5: Inkludering av hele arbeidsstyrken

Kommunestyret stiller seg bak utfordringsbildet som er beskrevet i strategien, og ser at det er behov for å sette inn tiltak rettet mot flere grupper slik som beskrevet.

Tema 2 Grønn velferd og verdiskaping

Kommunestyret stiller seg bak fylkeskommunens vurderinger av behovet for å øke omstillingstakten og styrke omstillingsevnen i både samfunns- og næringsliv. Kommunen støtter også fylkeskommunens vektlegging av behovet for kompetanseheving, utvikling og bruk av kunnskap. Det er et klart behov for å gjøre Østfoldsamfunnet i stand til omlegging fra fossile til fornybare energikilder, og å stimulere til en rask overgang til en mer bærekraftig

verdiskapning og sirkulær økonomi.

Strategi 2.6: Sikre næringslivet tilgang til fornybar og fossilfri energi

Planforslaget:

Kommunestyret støtter fylkeskommunens vurdering av behovet for å se energiproduksjon og infrastruktur for distribusjon av energi i et regionalt perspektiv. Dette vil være mest hensiktsmessig for Østfoldsamfunnet, og det vil kunne bidra til mindre nedbygging av natur. Det er viktig å benytte seg av de varmekildene og energiressursene vi har tilgjengelig, og å produsere energi slik som fjernvarme og biogass for å avlaste strømmettet.

Stortinget har vedtatt et produksjonsmål der 10 prosent av landets totale jordbruksareal skal være økologisk innen 2032. Fylkeskommunen bør følge tilsvarende opp med en målsetting om 10% økologisk areal i Østfold for å synliggjøre at økologisk landbruk har en spydspissfunksjon for et miljøvennlig landbruk.

Strategi 2.7: Koordinert planlegging for bærekraftige verdikjeder og bedre utnyttelse av ressurser

Planforslaget:

Kommunen støtter fylkeskommunens vurderinger knyttet til behovet for «regionale næringsområder» og ser fordelene ved slike områder. Det er viktig å samarbeide på tvers av kommuner til det beste for våre innbyggere og næringsliv.

2.7.1: Indre Østfold kommune kan være et egnet område som nasjonal pilot for industrielle symbioser og sirkulære verdikjeder (biogassproduksjon), med store mengder organisk avfall og store kornarealer som spredeareal for biogjødsel.

2.7.4.: Det er riktig at det er utfordrende å få til samhandling og symbiose i praksis, uten rett kompetanse og kapasitet på plass. Det å bidra til god prosessledelse og være pådriver for bærekraftige (økonomisk og sirkulært) prosjekter kan realiseres er viktig for å komme forbi utredningsfase.

Strategi 2.8: Omstilling til en mer sirkulær økonomi

Planforslaget:

Strategien og intensjonene støttes.

Parentesen i målet: «avdekke mulighetsrommet for nye (sirkulære) forretningsmodeller og grønne verdikjeder» kan med fordel fjernes.

Det er verdt å spørre om innovasjon innen sirkulære forretningsmodeller drives frem «motivert av bærekrafthensyn» eller av andre hensyn. I en stadig mer presset økonomi ser man at klimatiltak må lønne seg, ellers er det de færreste som gjør det. Bærekraft, eller klimahensyn, må gå hånd i hånd med økonomisk lønnsomhet.

Handlingsprogrammet:

Mål 2.8.1: Støttes.

Mål 2.8.2: Foreslår å sette inn «eksisterende og» foran «innovative sirkulære løsninger» i den innledende setningen. Omstillingen til en mer sirkulær økonomi avhenger ikke bare av innovative eller nye løsninger, men også av eksisterende, etablerte løsninger. Alt trenger ikke være nytt for at man skal omstille seg, noen ganger handler det også om å *ta i bruk* løsninger som allerede eksisterer.

Tiltaket for øvrig støttes.

Mål 2.8.3/1.4.2: Støttes.

Anbefaler å sløyfe forkortelser slik som «IN», «SIVA», «NCCE» osv. for å gjøre språket mer tilgjengelig for leserne.

Strategi 2.9: Vekst og verdiskaping basert på bærekraftig utnyttelse av fornybare naturressurser

Handlingsprogram:

2.9.1: Punktet «utnytte og forsterke kunnskapen om, og muligheten for, sirkulære løsningsplattformer» bør også innlemmes i handlingsprogrammet for strategi 2.8.

Handlingsprogrammet:

2.11.1: Mangler innhold.

2.11.2: Støttes. Det er viktig å arbeide for at man i forskningsinnsatsen har fokus på at eventuelle forskningspartnere eller forskningscase også skal sitte igjen med et utbytte på andre enden av et forskningsprosjekt. Slik kan man sikre at eventuelle forskningspartnere velger å prioritere deltakelse i fremtidige prosjekter ved en senere anledning.

Påpeker igjen behovet for klarspråk ved å unngå bruk av forkortelser, eks. «SMB».

Regional plan for areal og mobilitet

Plan for areal og mobilitet består av 4 hoveddeler. Forvaltning av natur- og kulturressurser (første del) er grunnleggende og setter premissene for utviklingen. Del 2 omfatter overordnede strukturelle grep. Del 3 handler om planlegging og forvaltning av det bebygde arealet og klimatilpasning, og del 4 om mobilitet.

Regional plan for areal og mobilitet er mer omfattende og mer inngripende for kommunene enn de to andre planene. For strategier som handler om arealbruk inneholder planen også retningslinjer (og i alternativ b retningslinjer med bestemmelser). De 70 retningslinjene skal ivareta viktige nasjonale og regionale interesser og vil bli førende for kommunenes arealplanlegging. Det kan fremmes innsigelse basert på retningslinjene.

To alternative sett med retningslinjer og bestemmelser

Det er fremmet to alternative sett med retningslinjer, a og b. Bakgrunnen for dette er at en konsekvensutredning av planforslaget med alternativ a viste at sosial og økonomisk bærekraft gikk på bekostning av den miljømessige bærekraften. For å oppnå at planetens tålegrense i større grad ble vektlagt i planen ble det derfor utarbeidet et alternativ b. Virkemiddelet i alternativ b er *bestemmelser* som tilsier at bygging på dyrket mark og utvalgte naturtyper ikke skal skje. Alternativ b er med dette strengere enn alternativ a, og unntak fra bestemmelsen må behandles som en samtykkesak i fylkesutvalget, eller gjennom egen reguleringsplan. Bestemmelsen gjelder for planer vedtatt før 20.6.2018, og for nye planer og enkelttiltak. Det åpnes for å foreslå mellomalternativer, for eksempel kun forbud for myr eller dyrket mark, eller andre unntak fra bestemmelsen enn det som er foreslått. Vesentlige endringer av bestemmelsen vil utløse behov for en ny høring av regionplanen.

Konfliktkartene indikerer at kommunen har 1327 daa utbyggingsareal på skog av høy bonitet. Kommunen har fremdeles noe utbyggingsareal igjen i konflikt med dyrket mark selv om mye ble tilbakeført til LNF i kommuneplan. Konfliktkartet viser 885 daa, men det reelle tallet er lavere, så kartet bør rettes opp. I tillegg fremgår det at 162 daa utbygging er på myrareal. Av andre naturtyper er det 41 daa. Med alternativ b vil det ikke bli tillatt med utbygging i disse områdene i Indre Østfold kommune.

Mye av de konfliktfylte arealene er utbyggingsområder for bolig. Foreløpige beregninger viser at Indre Østfold kommune har reserver nok til å dekke boligbehovet i planperioden i gjeldende- og reguleringsplaner som er

Det er utover dette særlig næringsvirksomheter som beslaglegger arealer med høy bonitet (267 daa). De områdene dette gjelder er blant annet Holtskogen, Hoen på Sekkelsten, Gislingrud, Brennemoen sør og Ringvoll. Hoen er vedtatt i 2019 og er dermed unntatt fra bestemmelsen i alternativ b. De andre områdene er under regulering, og det forutsettes at problemstillingene som gjelder dyrket mark og naturtyper vil bli avklart i den enkelte reguleringsplan.

Halvparten (81,9 daa) av kommunens myrbeslag utgjøres av idrettsanlegget Jørgentvedt. Anlegget beslaglegger samtidig en stor andel skogsmark av høy bonitet. En utvikling av anlegget betinger reguleringsplan.

Alternativ b vil sette et mer absolutt krav til bevaring av høybonitets skog og myr enn alternativ a. Å velge alternativ b medfører en skjerping av regionale myndigheters inngripen i forhold til naturvern og nedbygging av dyrket mark i fylket og i Indre Østfold.

Kommunedirektøren viser til kommunens egne mål om reduserte klimautslipp og 0-visjonen for nedbygging av matjord, samt arealstrategi om at all ny utbygging først og fremst skal skje ved gjenbruk fremfor å ta i bruk nye arealer. Kommuneplanens samfunnsdel slår fast at kommunen er beredt til å ta sin del av jobben for å nå Norges klimamål.

Kommunedirektøren vil likevel ikke gi støtte til bruk av regional planbestemmelse i tillegg til retningslinjer, med de konsekvenser og restriksjoner dette medfører for kommunal planlegging og for den enkeltes råderett over egen eiendom. Alternativ b) er også et forslag som kom sent inn i planprosessen, og har i liten grad vært gjenstand for medvirkning.

Kommunestyret mener derfor at alternativ a) er mer egnet som utgangspunkt som sett av retningslinjer i regional plan.

Tema 1 Forvaltning av natur og kulturressurser

Deltema 1 Naturmangfold

Planforslaget:

Planforslaget beskriver Østfold som et av landets mest artsrike fylker, og hvorfor det er viktig å ta vare på naturmangfoldet som finnes her. Kommunen er også enig i at det er viktig å unngå utbygging av natur, spesielt for å unngå viktige og truede naturtyper og arter med økologisk funksjonsområde. Ellers trekker planforslaget frem mange gode poenger, blant annet at allerede utbygde arealer må utnyttes mer effektivt før nye områder tas i bruk, gjennomføring av planvask, og bruk av tiltakshierarkiet for å unngå skadevirkninger på miljø og klima. Vi omtaler dette mer under tema 3 – arealutvikling nedenfor.

Strategier:

Strategi 3.1 og 3.2

Strategiene inneholder mange gode punkter, og det er bra at fylkeskommunen i større grad ser natur, klima og klimatilpasning under ett.

Kulepunkt 2 og 3: Det må spesifiseres at dette inkluderer økologiske funksjonsområder. Hvis det for eksempel er gjort registrering av en rødlistet art, må artens økologiske funksjonsområder også bevares.

Kulepunkt 14 av strategiene innebærer å «fremme næringsutvikling som bidrar til styrket naturmangfold». Det må konkretiseres hva dette vil innebære.

Retningslinjer og bestemmelser:

Det er viktig at retningslinjene og bestemmelsene legger tydelige og klare føringer. Se for øvrig avsnitt om alternative sett med retningslinjer.

Handlingsprogrammet:

Indre Østfold kommune støtter fylkeskommunens intensjoner for samarbeid om planvask, og for mer samarbeid om iverksetting av naturavtalen i Østfold. Vi skal som nasjon ha restaurert eller påbegynt restaureringsarbeid av 30 % av forringet natur innen 2030, samt bevaring av mer natur. Flere insentiver til bevaring av natur er positivt og Indre Østfold kommune stiller seg bak en fylkeskommunal ordning tilsvarende Statsforvalterens frivillige verne-ordning av barskog, der flere naturområde og typer kan bli fanget opp. Å stille krav til staten om tydelig grunnlag for gjennomføring av Naturavtalen er viktig. Flere veiledere og oppfølging av allerede påbegynte tiltak, som naturtiltak ved vei, er positivt.

Deltema 2 Landbruk

Landbruket i Østfold er viktig for matproduksjon, arbeidsplasser, og selvforsyning. Kun 3 % av Norges landareal er dyrka mark, og Østfolds kornarealer er avgjørende. Arealene er presset, og vern av dyrka mark er derfor nødvendig. Landbruket spiller en viktig rolle for å ivareta kulturlandskapet. Skog, kulturlandskap og øvrige utmarksarealer utgjør videre viktige leveområder for mange ulike arter og er av stor betydning for friluftslivet. Landbruket bidrar til klimagassutslipp, men naturlig karbonopptak i skog og binding av karbon i våtmark er viktig for klimamålene.

Deltema 2 Landbruk: Betydningen av samfunnssikkerhetsperspektivet i landbruket bør tydeliggjøres, herunder verne dyrket mark, matberedskap, avhengighet av transportberedskap, bonden og utstyr som beredskapsressurs, etc.

Deltema 3 Kystsone, sjø og vassdrag

Strategi 3.5. Styrke allmenne interesser i sjø, vassdrag og strandsone

Østfold har store vassdrag som også er sterkt berørt av arealforandringer og forringelse, både i form av fysisk arealtap og påvirkning på naturmiljøet. 100-meter grense, sikre bærekraftig bruk av ressursene i vann (fisk etc).

Fylkeskommunen har ansvar for de høstbare fiskeartene i ferskvann samt høstbare viltarter, og vi savner at dette beskrives som en del av forvaltningen - også når det gjelder arealpolitikk.

Planforslaget:

Planforslaget tar for seg hvordan menneskelig aktivitet i og nær vannet har ført til forurensning og inngrep som forverrer miljøtilstanden i sjø og vassdrag

Strategier, retningslinjer og bestemmelser

Kommunestyret støtter planens fokus på å sikre vannkvalitet, natur- og kulturmiljø langs vassdrag, men er skeptisk til detaljeringsgraden i denne retningslinjen, som går helt ned til mønehøyde, grad av utnytting og fasadelengde. Dette bør fastsettes i kommuneplanens arealdel, etter lokale avveininger knyttet til det enkelte vassdrag.

Handlingsprogram:

Her er det igjen for mye fokus på strandsone mot sjø kontra areal langs vassdrag.

Deltema 4 Kulturminner og kulturmiljø

Planforslaget har gode strategier som bidrar til at kulturminner ivaretas samtidig som de brukes. Det er positivt at det fokuseres på et godt samspill mellom utbyggingsprosjekter, gammel bebyggelse og kulturmiljøer. Tverrfaglig samarbeid er viktig for å bevare og ikke bare aktualisere kulturminnene, men det bør konkretiseres hvordan dette kan oppnås.

Deltema 5 Friluftsliv, idrett og fysisk aktivitet

Planen tar innover seg kjente utfordringer i Østfold-samfunnet, og det legges opp til gode strategier for å legge til rette for økt fysisk aktivitet i hverdagen for alle uansett funksjonsnivå.

Variasjon i aktivitetstilbud og egenorganisert aktivitet fremmes som viktig for å øke aktivitetsnivået, som vi vet er lavere enn landsgjennomsnittet. Det sosiale perspektivet beskrives på en god måte og det er stort fokus på deltagelse for alle uavhengig av funksjonsnivå og økonomi. Dette er bra. Deltagelse, sosial inkludering og fysisk aktivitet er viktige elementer i å forbedre folkehelsen. Det er midlertid vanskelig å finne igjen det gjennomgående sosiale fokuset fra planen i handlingsdelen.

Når undersøkelser viser at friluftsliv er det de fleste ønsker å gjøre mer av, er det bra at det fokuseres på friluftsområder og ferdselsårer.

I et klimaperspektiv, og med knapphet på arealressurser er det positivt at det fokuseres på sambruk av anlegg med tilhørende aktivitetsmuligheter. Nærhet til kollektivknutepunkt bør også nevnes i den forbindelse.

Deltema 7 Energi og grønn omlegging

Strategi 3.9: Fremme overgang fra fossil til fornybar energi

Strategien innebærer at fossil energi skal fases ut – dette krever noe lenger tid i landbruket, da teknologien ikke er tilstrekkelig på plass.

Planforslaget (side 72) beskriver knappheten på elektrisk nettkapasitet i vår region og viktigheten av å vurdere en rekke alternative energikilder i denne sammenheng. Både fylkeskommunen og flere kommuner i fylket er medlemmer av Norske Kjernekraftkommuner (NKK). Medlemskapet skal gi kunnskap om denne energikilden, men planforslaget nevner ikke kjernekraft noe sted. Her bør forslåtte strategier og tekst generelt gjenspeile at kjernekraft er noe som skal følges opp og vurderes i planperioden.

Planforslaget:

Planforslaget beskriver Østfolds energiunderskudd og effektunderskudd og viser til behovet for utbygging av ny energiproduksjon og -infrastruktur, og at slik utbygging medfører konflikter med natur-, kultur- og friluftsinnteresser. Indre Østfold kommune deler fylkeskommunens oppfatning av at å bygge ned natur for å bygge ny energiproduksjon og -infrastruktur medfører slike konflikter. Det er imidlertid ikke slik at det *må* bygges ned natur for å bygge energikraftverk. Ny energiproduksjon og -infrastruktur kan også bygges ut på de såkalte grå arealene, slik som eksisterende eller kommende nærings- og industriarealer, parkeringsplasser, grusplasser, tak og fasader. Det kan for eksempel bygges solcelleanlegg («soltak») over parkeringsplasser, sykkelstier/veier, på fasader og på tak, og vindmøller kan settes opp i tilknytning til industriområder.

Ved å bedre utnytte de grå arealene kan man unngå naturinngrep og dempe konflikter med natur-, kultur- og friluftsinnteresser. Slik kan det produseres kortreist strøm til industrien, redusere tap i overføringsnettet og redusere behovet for fossilt brensel i industrien. Det kan også bidra til å redusere trykket på energibehovet og prioriteringene mellom ulike formål. Grå arealer omtales i ett kulepunkt i begge versjoner av bestemmelsene, men vi etterspør likevel et fokus på å benytte seg av de såkalte grå arealene der det lar seg gjøre i selve planforslaget.

Det beskrives at en viktig og utfordrende oppgave blir å prioritere hvordan tilgjengelig energi fordeles mellom ulike formål. Sett i lys av dette bør fylkeskommunen tilrettelegge for- og stimulere til at alle fremtidige næringsarealer, industriområder, parkeringsplasser med ladepunkter for elbil m.m. bygger en eller flere former for grønn energiproduksjon direkte knyttet til tiltaket for å avlaste strømmnettet.

Handlingsprogrammet:

Kommunestyret støtter fylkeskommunens intensjon om å kartlegge grå arealer egnet for energiproduksjon. Ifølge SSBs statistikk over arealbruk og arealressurser er 27, 69 % (per 19.8.24) av Østfolds arealer betegnet som «Næring, offentlig og privat tjenesteyting.» Det gjør det nærliggende å anta at det bør være egnede grå arealer tilgjengelig i Østfold. I dette kartleggingsarbeidet bør fylkeskommunen også utrede barrierer for å utnytte grå arealer for energiproduksjon, og hvilke grep som kan tas for å fjerne disse barrierene.

Mål 2.6.7/3.9.7 Sikre rammevilkår for energiomstilling fremstår litt vagt. Indre Østfold kommune etterspør hvilke konkrete tiltak fylkeskommunen og andre aktører skal gjennomføre for å nå dette målet.

Tema 2 Senter- og mobilitetsstruktur

Deltema 8 Senterstruktur

Strategi 3.10: Regional og lokal senterstruktur skal gi et lokalt tilpasset rammeverk for bærekraftig arealutvikling

Deltema 9 Hovedstruktur for mobilitet

Strategi 3.11: Videreutvikle en klimavennlig, attraktiv og trafikksikker hovedstruktur for mobilitet

Det bør innarbeides at vedlikeholdsbehovet for fylkesveiene er helt nødvendig for å sikre at det ikke settes ned akseltrykk i deler av året. Dette er viktig både for matforsyning og transport av tømmer.

I forslaget til RPAM fastsettes senterstruktur og hovedtrekkene i en mobilitetsstruktur, rammer som sikrer helhet i forvaltningen og som sikrer tilpasning til kommunenes ulike behov, og som tydeliggjør kommunenes handlingsrom.

Forslaget til plan for areal og mobilitet fastsetter et overordnet utbyggingsmønster (senterstruktur) og hovedtrekkene i transportsystemet, og ser dette i sammenheng. Denne koblingen mellom areal og mobilitet gjøres for å nå målene i planen.

Den langsiktige grensen for utbygging i tettstedene foreslås endret i forhold til slik den er i gjeldende plan «Østfold mot 2050». Langsiktig grense har fungert som virkemiddel, men arealpotten har vært svært krevende å følge opp. Den langsiktige grensen redefineres til grensen mellom eksisterende og fremtidige utbyggingsarealer i kommuneplanene, og de gjeldende regionale «arealpottene» fjernes. I de nye retningslinjene pekes det heller ut en ambisjon for fordeling av vekst innad i kommunene. Dette skal bidra til nedgang i nedbygging av natur og dyrket mark, utvikling av byer og tettsteder hvor det er godt å leve.

Det skal også bidra til et mindre transportomfang og et styrket grunnlag for utvikling av kollektiv, sykkel og gåing. Følgende prinsipper ligger til grunn i planforslaget:

- Videreføre prinsippet om flerkjernet utvikling og regional og lokale knutepunkt
- Fordeling av vekst innad i kommunene med størst vekst til de største byene/stedene i kommunene
- Fastsetting av langsiktig utbyggingsgrense
- Differensiering av virkemidlene mellom kommuner med høyt utbyggingspress og kommuner som ikke opplever dette. Egne føringer for byveksttaleområdene.
- Videreutvikle hovedstruktur for mobilitet ved å ta vare på det vi har, utbedre der vi kan og bygge nytt der vi må
- Videreutvikle mobilitetsstruktur som bygger opp under regionale knutepunkt
- En regional tilpasning til de nye statlige planretningslinjene for arealbruk og mobilitet

Våre vurderinger

Denne arealpotten er vanskelig å forvalte, og kommunestyret støtter at denne tas ut.

Den langsiktige grensen for utbygging i tettstedene foreslås endret i forhold til gjeldende plan «Østfold mot 2050». Grensen rundt byer og tettsteder skal nå gå mellom eksisterende og fremtidige utbyggingsområder i kommuneplanens arealdel på den ene siden og LNF-områdene utenfor. Kommunestyret slutter seg til denne endringen, som innebærer at langsiktig grense for utbygging vil fastsettes gjennom den enkelte kommuneplanprosess. Dette vil være mer fleksibelt, og kommunene får anledning til å drøfte grensen ved rullering av arealdel, etter at de har vurdert behov for framtidige utbyggingsarealer gjennom planvask/revisjon av arealplaner.

Tema 3 Arealutvikling

Generelt til temaet i planforslaget

Hensynet til natur og planetens tålegrense skal være grunnleggende i utviklingen de neste 12 årene. Dette er en viktig prioritering, sett i lys av vår tids utfordringer med utslipp, klimaendringer og naturtap. Med tanke på *reduerte klimautslipp* er det rasjonelt at ressursene settes inn der kundegrunnlaget er størst og gevinsten er stor. Samtidig er det viktig, blant annet med tanke på mobilitet og alternativ transport, at kollektivtilbud utvikles over hele fylket. Potensialet i bruk av jernbanen på østre linje må kunne utnyttes bedre.

Det er positivt at det åpnes for differensiering og vektlegging av ulike virkemidler mellom kommunene i fylket. Koblingen mellom styrking av grender og lokalt næringsliv samt reduserte infrastrukturkostnader blir viktig for Indre Østfold kommune. Disse kommunene må tilflytes andre ressurser relatert til effektiv arealbruk, for eksempel at regionale

myndigheter samarbeider med kommunene om stedsanalyser, ABC-kartlegging, kartlegging av grå arealer eller utredning av potensialet for fortetting og transformasjon.

Deltema 12 Utvikling av sentrumsområder

Som underlag for kommuneplanens arealdel/sentrumsplanen skal kommunene utarbeide en helhetlig kommunal parkeringsstrategi der helhetlig parkeringspolitikk i tiltakskatalog for transport og miljø legges til grunn. Kommunene skal i sin «kommuneplanens arealdel» etablere restriktive parkeringsnormer.

Det vil være svært mye å pålegge kommunene å utarbeide et slikt utredningskrav. Behovet for strategier må kunne vurderes av den enkelte kommune. Dette utredningskravet støttes ikke.

Deltema 14 Utvikling av nærmiljø og boområder

God og bærekraftig by- tettstedsutvikling omfatter ivaretagelse av mange ulike samfunns mål, og disse er omtalt bredt i avsnittet. Dette er mange gode prinsipper som er viktig å ta med i utviklingen. Indre Østfold har mange mindre tettsteder som må sikres en utvikling med gode og bærekraftige bomiljøer. For eksempel har vi Slitu og Knapstad som begge har en utfordring i og med at de ligger svært nær større næringsområder.

Deltema 14 beskriver bo- og nærmiljøets betydning for menneskene som bor der på en god måte. Boområder, boliger og nærmiljø som fremmer befolkningens helse og livskvalitet er en viktig del av kommunens folkehelsearbeid. Indre Østfold er en av kommunene som har områdesatsing og skal gjennomføre en evaluering i samarbeid med de andre kommunene med områdesatsing, i tråd med strategi 1.3.2/3.16.2. I strategi 1.3.4/3.16.4 løftes regionale samarbeids- og dialogformer innen boligpolitikk som et tiltak for å arbeide mer systematisk og helhetlig arbeid med boligpolitikk på tvers av kommuner i samarbeid med fylkeskommunen, Husbanken, Statsforvalter og KS. Et slikt fora vil være nyttig for å utvikle kommunal boligpolitikk i tråd med statlige føringer og behov i den enkelte kommune.

Deltema 15 Lokalisering bolig og virksomheter

Strategiene 3.17 og 3.18 åpner for bruk av ulike virkemidler i kommunene avhengig av utbyggingspress, i tillegg til sentralitet, størrelse og nivå i senterstrukturhierarkiet. Ut fra dette foreslås at kommunene i Østfold rangeres i 3 kategorier. Indre Østfold kommune er plassert i kategori 2.

Det er positivt med en differensiering i fylket, og Indre Østfold hører hjemme i kategori 2. Mellomkategorien gjenspeiler at det er ulikt utbyggingspress mellom steder innad i kommunen. Strategipunkt 5 tilsier at bolig skal lokaliseres nær blant annet skole og handel. Vi presiserer at i tettsteder i kommunen med lavt utbyggingspress, uten skole eller handel, må det fortsatt kunne lokaliseres boliger.

Strategi 3.19: Koordinert planlegging og lokalisering for bedre utnyttelse av ressurser

Her er abc-prinsippet sentralt, samt å legge til rette for samarbeid, sikre effektiv arealbruk, bevare natur og bruk av bærekraftige byggematerialer.

Fordeling av vekst innad i hver kommune

Kommunen skal fastsette fordeling av vekst mellom de ulike nivåene i senterstrukturen, ut fra retningslinjene og gitte prinsipper. De foreslåtte prinsippene for fastsetting av vekst er i overensstemmelse med kommunens fordeling av vekst i kommuneplanens arealdel.

Retningslinjene:

Det stilles i retningslinje 25 krav til kunnskapsgrunnlag og dokumentasjon for kommunens arealplanprosesser. Avklaring om behov skal gjøres allerede i planprogrammet, med følgende dokumentasjon:

- Innbyggertall og framskrivninger basert på SSBs middelalternativ.
- Demografisk utvikling
- Transformasjons- og fortetningspotensial for boliger og virksomheter
- Gjeldende arealreserver
- Boligtyper
- Boligbehov og arealbehov i planperioden
- Gjennomført planvask (som er krav i retningslinje nr. 1)

Kommentar til dokumentasjonskravet:

Indre Østfold har lagt en videreføring av historisk vekst til grunn for kommuneplanens arealdel. I sum for tettstedene tilsvarte dette SSBs høy-alternativ i 2023. Det gjenspeiler kommunens ambisjon om å være attraktiv for tilflytting. Det anses som hensiktsmessig å ligge på et nivå som ikke bremser en utvikling som til en viss grad skjer i alle kommunens tettsteder gjennom gjennomføring av mange ulike reguleringsplaner for bolig. Indre Østfold kommune må selv kunne vurdere hvilket vekstalternativ som skal ligge til grunn for dimensjonering av arealbehovet, ut fra lokal kunnskap og ambisjoner om attraktivitet.

Det er krevende å dokumentere fortetningspotensial og muligheter for transformasjon for bolig og spesielt for næring/virksomheter. For næring er det derav også krevende å vurdere framtidig arealbehov. Kommunen har en arealstrategi som tilsier at *vi til enhver tid skal ha en variert arealreserve med ubebygde næringsarealer der atkomst, tilstrekkelig vann- og avløpskapasitet, kraftforsyning og internettilknytning er avklart.* I tillegg: *Indre Østfold må legge til rette for en betydelig arbeidsplassvekst. Gjennom bedre balanse mellom antall innbyggere og antall arbeidsplasser skal vi skape økt boattraktivitet og lavere klimagassutslipp. Det må derfor sikres store nok næringsarealer i arealplanen.*

Arealbehov i planperioden (12 år): Kommuneplanen for Indre Østfold har en arealreserve for bolig som går lengre enn 12 år. For næring er det ikke på samme måte fastsatt hva arealbehovet pr. år eller planperiode er. Det er noe uklart hva som skal ligge til grunn for en slik beregning. Uansett formål vurderes at én planperiode er for kort tidsperiode for denne typen langsiktig planlegging. Arealreserven bør defineres ut fra en lengre tidsperiode, dvs. kommunene må kunne ha arealreserver i kommuneplanen utover planperioden.

Det er krav om gjennomført planvask, og det forutsettes at arbeidet med planvask gjennomføres før oppstart av kommuneplanen. For IØ betyr dette at planvask for framtidige arealer i kommuneplanen må være godt i gang eller gjennomført innen høsten 2026. Det er svært utfordrende både ressursmessig og økonomisk dersom dette arbeidet skal gjennomføres i samarbeid med fylket, jf. handlingsprogrammet. Det er utfordrende for

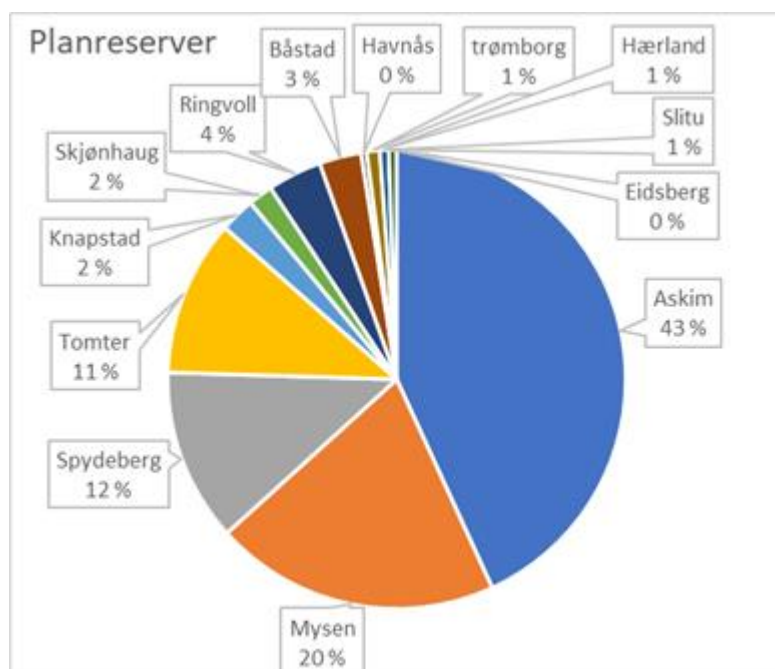

kommunene å rekke alt dette, og også for alle samarbeidspartnere å rigge et samarbeid med ulike forvaltningsnivåer. De øvrige dokumentasjonskravene vurderes som gjennomførbare.

Retningslinje 26 tilsier at langsiktig grense for regional senterstruktur og ambisjonen for fordeling av vekst skal fastsettes i kommuneplanene. Regional senterstruktur omfatter i Indre Østfold byene og de store tettstedene Spydeberg, Knapstad, Tomter og Skjønhaug. Foreløpig avgrensing er foreslått i regional plan. Lokal senterstruktur er ikke foreslått i regional plan, men den skal/kan fastsettes i kommuneplanen. Det skal blant annet tas hensyn til forventet befolkningsvekst i planperioden. De øvrige mindre stedene i Indre Østfold inngår i lokal senterstruktur. Det er gitt prinsipper som skal ligge til grunn. Prinsippet om at det skal være gangavstand mellom boliger og viktige funksjoner vil ikke være gjennomførbart for enkelte av lokalsentrene, og her bør det vurderes i stedet å åpne for å dimensjonere for rimelig sykkelavstand. Kommunedirektøren vurderer for øvrig at det er hensiktsmessig at det er kommunene som detaljerer ut langsiktig grense i egne kommuneplanprosesser.

Retningslinje 27: Fordeling av vekst

Kravet er at fordelingen skal fastsettes i KPA iht. gitte kriterier og fordelingsnøkkel. Inndeling i 3 kategorier er en regional tilpassing til nye statlige planretningslinjer. Fordelingsnøgkelen stemmer godt overens med planlagt vekst i Indre Østfold kommune. Kommunen er plassert i kategori 2, der minst 60% av veksten skal lokaliseres innenfor regional senterstruktur, med hovedandelen i den største byen. (Regional senterstruktur omfatter byene og de store tettstedene/områdesentrene.) I Indre Østfold er 90 % av planreservene for bolig innenfor det som omfattes av regional senterstruktur.

Regionale næringsområder

Regional plan peker ut områder som kan få status som regionale næringsområder, under visse forutsetninger:

- I hovedsak over 500 daa
- Regional funksjon
- Det vil være et krav at det samarbeides på tvers av kommunegrensene der dette er naturlig, om type virksomheter, energianalyse, symbioser og spillvarme.
- Dokumentasjon av behov for areal
- Regionale næringsområder skal prioriteres ved offentlige investeringer i infrastruktur og tjenestetilgang.

I hovedsak over 500 daa: Kommunestyret forutsetter at det eksisterende bebygde næringsareal i det enkelte område inngår i dette tallet, da ingen av næringsområdene våre har 500 daa ledig areal. Nevnt i regional plan som aktuelle er Holtskogen, Gislingrud, Hoen/Sekkelsten, Løvestad/Knapstad og Slitu (Brennemoen).

Strategi 3.29: ABC-prinsippet for lokalisering av virksomheter skal følges i kommunenes arealplanarbeid. A, B og C- lokaliteter fastsettes i kommuneplanens arealdel. Veileder om bruk av ABC-prinsippet i kommune planlegging (Asplan Viak 2024) skal legges til grunn.

Det er her krav om ABC-kartlegging. Veilederen åpner for bruk av 3 ulike metoder for en slik kartlegging. Den fremhever også at ABC-kartlegging ikke er en plan, men en situasjonsbeskrivelse og et kunnskapsgrunnlag som kan benyttes i kommuneplanlegging. Kommunedirektøren mener at kartleggingen vil kunne bli et nyttig redskap og diskusjonsgrunnlag blant annet for forslag om tiltak for å bedre tilgjengeligheten og for aktuelle retningslinjer for lokalisering av nye arbeidsplasser og næringsaktivitet.

Deltema 16 Klimatilpasning, samfunnssikkerhet og beredskap

Strategi 3.20: Skape trygghet ved å forebygge uønskede hendelser og øke evnen til å håndtere disse

- Kommunene mangler geologisk kompetanse og klare ansvarsforhold, dette bør koordineres av fylkeskommunen.
- Behovet for skogbrannberedskap og matberedskap bør tydeliggjøres.

Generelt:

- Det ser ut til at retningslinjer alternativ 1 og 2, er angitt som nr. 31 og 32, men i dokumentet Alternativ a), har den nummer 30, og i Alternativ b), nummer 32.
- Samfunnssikkerhet knyttet til bærekraftsmålene bør tydeliggjøres bedre.
- Deltema 2 Landbruk: Betydningen av samfunnssikkerhetsperspektivet i landbruket bør tydeliggjøres, herunder verne dyrket mark, matberedskap, avhengighet av transportberedskap, bonden og utstyr som beredskapsressurs, etc.

Strategi 3.20.1: Et spørsmål som har betydning for flere kommuner er i utgangspunktet et aktuelt tema for en regional plan, herunder store samfunnssikkerhetsutfordringer i regionen. Dette kan være et nyttig verktøy for å se samfunnssikkerhet i et overordnet perspektiv og kan tilhøre deltema 11 om samarbeid.

«Utgjør de 19 delmålene en hensiktsmessig konkretisering av de fem langsiktige utviklingsmålene, og er de gode mål for østfoldsamfunnets utvikling fram mot 2040?».

Det må synliggjøres bedre hvordan regionen kan legge til rette for, igjennom samordning og samvirke på tvers av sektorer og forvaltningsnivå, å ivareta samfunnssikkerhetskjeden. Systematisk kunnskapsutvikling som grunnlag for forebyggende tiltak skal bidra til færre hendelser og et bedre beredskapsarbeid. I alle ledd av kjeden er kontinuerlig læring, forbedring og tilpasning til endringer i risiko- og sårbarhetsbildet. Samfunnssikkerheten påvirkes av utviklingen i Norge, men i stor grad også av globale utviklingstrekk.

«Tar strategiene opp de viktigste temaene for Østfold og er de egnet til å mobilisere til felles innsats for å nå målene?».

Indre Østfold kommune har følgende kommentarer til spørsmålet:

Det må aktivt forebygges mot risiko for uønskede konsekvenser/hendelser, som endring av arealbruk, eller plan for arealbruk, kan forårsake. Det er en plikt å aktivt forebygge mot naturhendelser som flom/skred og andre uønskede hendelser ved endringer av arealbruk. Det er ikke tilstrekkelig å *unngå å skape økt risiko*, det er en plikt å aktivt forebygge mot dette.

Ivareta trygghet og sikkerhet i utvikling av byer og tettsteder der uønskede hendelser kan ramme store menneskegrupper. Østfold består også av en stor del spredt bebyggelse, disse skal også ivaretas igjennom forebyggende og tiltak - i sammenheng med fremkommelighet, Etablere en sivil transportberedskap som sikrer god håndtering av kriser. Fylkeskommunens infrastruktur og transportberedskap, etc.

Ivareta, og planlegge for en robust infrastruktur, med spesielt hensyn på gjensidig avhengighet i kritiske samfunnsfunksjoner.

Ansvar for sivil transportberedskap bør tydeliggjøres bedre (ref. totalberedskapsmeldingen). Det er ikke klart for kommunen om dette faktisk er etablert. Teksten «...som sikrer, men som bidrar i krisehåndteringen og understøtte behovet...» bør endres til: «*Sikre og tilrettelegge for risikobasert, nødvendig og regionalt tilpasset sivil transportberedskap, som understøtter håndteringen av uønskede hendelser og kriser, uavhengig av årsak.*

Ta initiativ til samarbeid om forebygging av hendelser og beredskap for å fremme samfunnssikkerhet. Forslag: Ta initiativ og være pådriver for det forebyggende samfunnssikkerhet- og beredskapsarbeidet i regionen.

Til avsnittet Samfunnssikkerhet i de regionale planene for Østfold

«(...)». Vi ser varierende grad av tillit mellom mennesker og til myndigheter, og en økt utrygghet». Bør man her presisere om dette er reelle funn som sikter på verdensbildet generelt, eller om det gjelder i Norge spesielt?

Siste setning i siste ledd: «Dette temaet i plan for areal og mobilitet tar for seg denne formen for samfunnssikkerhet». Her er det noe uklart hvilket tema det vises til, og hva som menes med formen for samfunnssikkerhet.

Til avsnittet Ansvar for samfunnssikkerhet og beredskap, 3 ledd:

«Disse analysene bør benyttes (...)» Forslag: «Disse analysene skal benyttes (...)» (jf. regelverkskrav).

Til avsnittet Sivil transportberedskap

Det er behov for å oppdatere sivil transportberedskapsplan, og at dette igjen er aktualisert gjennom blant annet krig i Europa, uro i verden. I tillegg bør det rettes fokus på elektrifisering av samferdsel-/transportsektoren hvilket gir en relativt ny sårbarhet.

Til avsnittet Hvorfor gjør vi dette?

Oppsummeringen fokuserer kun på klimatilpasning og bør endres.

Til spørsmålet: «Synspunkter på øvrige plangrep og retningslinjer og planbestemmelser i plan for areal og mobilitet.»

Fagområdet samfunnssikkerhet og beredskap er viet lite plass i forhold til fagområdets omfang, og det store behovet for å styrke kompetanse, samvirke og «arbeidet med samfunnssikkerhets-kjeden», i regionen.

Ansvar for samfunnssikkerhet og beredskap

«Totalberedskapsmeldingen (Stortingsmelding nr. 9 (2024-2025)). Meldingen slår fast at ansvarsprinsippet ligger fast; den som har ansvar for et fagområde i en normalsituasjon, har også ansvaret for nødvendige beredskapsforberedelser på sitt område.»

Teksten i avsnitt tre bør styrkes når det gjelder helhetlig risiko- og sårbarhetsanalyse for å belyse viktigheten av at de som har ansvar for et fagområde, også må være bidragsyteren inn i kommunens helhetlige risiko- og sårbarhetsanalyse for at den helhetlige risiko- og sårbarhetsanalysen skal gi et mest mulig riktig bilde av kommunens styrker og sårbarheter.

Sivil transportberedskap

Fylkeskommunen har ansvar for å organisere den regionale sivile transportberedskapen. I dette arbeidet vil kommunen være en viktig samvirkeaktør, slik at beredskapen blir ivaretatt også i de enkelte kommunene.

Fylkeskommunen skal kartlegge transportberedskapsbehovet i fylket, ha oversikt over sentrale transportaktører og ha utarbeidet krise- og beredskapsplaner for håndtering av uønskede hendelser. I denne kartleggingen må det fremkomme de kommunale behovene som foreligger.

Tema 4 Mobilitet

Planforslaget beskriver at mobilitetstilbudet i Østfold skal være bærekraftig, trygt, attraktivt, klima- og miljøvennlig, helsefremmende og tilgjengelig. Det skal legges til rette for en enklere reisehverdag der ulike transportmidler utfyller hverandre. Hovedmålet er at veksten i persontransporten tas med kollektivtransport, sykkel og gange, og at bilbruken reduseres, spesielt i byområdene.

Mobilitetsplanleggingen må sees i sammenheng med samfunnsutvikling, inkludert

lokalisering av boliger, arbeidsplasser og tjenester. Et mer effektivt og kostnadsbesparende transporttilbud vil være verdifullt for fremtidige generasjoner.

Retningslinje 35:

Tekstforslag: Det bør utvikles sammenhengende gang- og sykkelnett i byer og tettsteder, med vekt på trafiksikkerhet, **helårs fremkommelighet**, attraktivitet og universell utforming. Gang- og sykkelveier, stier og snarveier bør sikres i arealplaner.

Deltema 17 Gåing og sykling

Strategi 3.21: Strategien bør endres fra å øke andelen, som er en upresis formulering.

Tekstforslag: Tilrettelegg for at gåing og sykling blir førstevalget i hverdagen.

Kulepunktene som beskriver hva strategien innebærer, bør også endres på noen punkter for å generelt bli mer presis på hva som kan forventes gjennomført. Videre er det to kulepunkter som med dagens formulering, "aldri" vil medføre prioritering av tiltak eller endringer i regionen Indre Østfold.

Forslag til endret tekst:

Kulepunkt nr. 7: *Prioritere fremkommeligheten hele året for gående, ved å opparbeide og vedlikeholde snarveier til knutepunkt, holdeplasser, nærturområder og destinasjoner.*

Kulepunkt nr. 8: *Prioritere tiltak på eksisterende infrastruktur som gir bedre utnyttelse og helårs fremkommelighet for syklistene. I størst mulig grad benytte eksisterende gater i by og byområder, om nødvendig på bekostning av fremkommelighet for bil.*

Kulepunkt nr. 9: *Prioritere vintervedlikehold og annen sesongdrift på strekninger i hver kommune med størst antall skole- og arbeidsreiser på sykkel.*

Kulepunkt nr. 10: *Skille tilbudet for syklistene fra gående, i hver kommune, der potensialet for antall syklistene er høyest og det er høyt antall gående.*

Handlingsprogrammet:

3.21.3: Gammel tekst: «Følge opp arbeidet med nasjonale sykkelruter.» Forslag til ny tekst: Følge opp strategiske valg for utbygging av nasjonale sykkelruter og kommunale hovedruter for sykkel langs fylkesvei. Sikre finansiering for gjennomføring gjennom innspill til Nasjonal Transportplan (NTP) og prioritering av fylkeskommunale midler.

Tilhørende tekst om "hvem": Det må tydeliggjøres at Østfold fylkeskommune og Statens vegvesen har felles ansvar for å følge opp handlingene.

Deltema 18 Kollektivtransport og delingsmobilitet

Planforslaget har blant annet fokus på sømløse reiser gjennom harmoniserte pris- og betalingsmodeller er viktig for å styrke kollektivtransportens konkurransekraft. Samtidig er det avgjørende at også virkemidler utenfor kollektivselskapene handlingsrom benyttes, for eksempel bilrestriktive tiltak og arealpolitikk, for å motivere til bærekraftig reiseadferd og mindre privatbilbruk.

Egenskaper ved trafikktilbudet som antall avganger, holdeplassavstand, punktlighet, direkteise eller ventetid ved bytte, er likevel de viktigste driverne for økt kundetilfredshet og flere reiser.

Strategi 3.22: Strategien bør endres slik at delingsmobilitet også inkluderes. Tekstforslag: «Bidra til økt andel kollektivtransport og delingsmobilitet».

Handlingsprogrammet:

3.22.1: Handlingen bør endres så den også inkluderer kollektive reiser til/fra Oslo og Akershus. Gammel tekst: «Etablere et felles pris- og betalingssystem for kollektiv i Østfold.» Tekstforslag: Etablere et felles pris- og betalingssystem for kollektiv i Østfold, som også sikrer gjennomgående billetttilbud til/fra Oslo og Akershus.

Tilhørende tekst om *”Hvorfor og hvordan”* forslås endret slik: Et felles pris- og betalingssystem for kollektivtransport i Østfold gjør det enklere og mer attraktivt å bruke kollektivtilbudet. Det bidrar til å realisere mer sømløse reiser, attraktivt kollektivnettverk, økt brukervennlighet og bedre samordning av tilbudene på tvers av kommuner og regioner. Gjennom å utvikle og forbedre overganger for Østlandet samlet, vil kollektivandelen kunne økes ytterligere.